

EXERCİTIU DE ADMIRAȚIE: PROFESORUL DAN GH. TEODOR LA 80 DE ANI

Doresc a mulțumi de la început editorilor acestui volum pentru a se fi gândit la mine, ca la unul dintre foarte numeroșii învățăcei ai profesorului Dan Gh. Teodor, chemat deci să-și exprime gândurile la ceas aniversar. Școlit prin alte locuri, am urmat totuși cursurile doctorale la Iași, finalizate în septembrie 2001, prin susținerea disertației într-un frumos amfiteatru al Universității „Al. I. Cuza”. Nu pot să-mi aduc aminte de acea zi fără un zâmbet, rememorând cuvintele profesorului Victor Spinei, care își prefața referatul cu mențiuni din cele mai neobișnuite pentru împrejurări academice atât de formale: *Țin să fac două precizări: în primul rând, domnii Dan Gh. și Eugen S. nu sunt rude, nici de aproape, nici de departe; în al doilea rând, aș vrea să liniștesc rumoarea publică, asigurându-vă că cel din urmă nu este viitorul director al Institutului de Arheologie*. Evident, am râs și atunci pe săturate, scăpând îndată de emoții.

În datorez profesorului Dan Gh. Teodor până și felul în care, de pe la jumătatea anilor '90 încoace, semnez toate lucrările cu caracter public. Toată familia și aproape un întreg oraș de provincie mă cunoșteau drept „Silviu”, iar până acum vreo zece ani nu aș fi întors capul pe stradă la un strigăt de „Eugen”, nici măcar la insistențe. Dar de aceea există îndrumători, profesori, părinți, să ne spună și lucrurile cele mai neînsemnate, în aparență, lucruri la care un tânăr, prea absorbit de probleme *științifice*, nu are timp să se gândească; nu aveam cum să semnez „Silviu Teodor”, nu-i așa? Aș fi derutat nu numai bazele de date internaționale – care uzual rețin doar numele și o inițială – dar și jumătate dintre autohtonii neprieteni ai bazelor de date. Fac parte dintre cei care privesc cu suspiciune orice coincidență, așa încât nu pot decât să zâmbesc, din nou, la coincidențele din viața mea (fiindcă ar mai fi câteva).

Am ajuns cu doctoratul la Iași datorită celui care a fost primul meu șef de secție, Lucian Chițescu, un prieten din studenție al profesorului Teodor, coleg la aspra școală de șantier marca Ion Nestor. Am avut privilegiul de a cunoaște mai mulți discipoli ai magistrului postbelic, pe unii chiar în exercițiul funcțiunii (pentru a aminti aici doar pe Vicus Teodorescu, Petre Diaconu sau Radu Heitel) și pot mărturisi că au ceva în comun, precum frații unei familii numeroase, crescuți în greutăți, dar, surprinzător, neapăsăți de ele: aceeași pasiune necondiționată pentru arheologie, aceeași privire scrutătoare, dacă nu chiar gesturi și gestică deconspirând esența lor comună și ușor misterioasă. Căutam, pe vremea aceea, un *Doktorvater* pentru un subiect referitor la ceramica „slavă” foarte timpurie și, după o analiză răbdătoare a ofertei de la București, ajunseseam la concluzia că nu există soluție. *Nea Lucică* a râs de mine: *Fugi de-aici! E cel mai simplu lucru din lume: te sui în tren și pleci la Iași!* Și m-am suit, fiindcă trenurile nu trebuie pierdute.

Atunci, în primăvara lui 1995, am ajuns prima dată pe Copou. Era o dimineață destul de sticloasă, rece dar senină, trezindu-mă numai undeva în centru, în zgomotul tramvaielor care sar peste macaze. La ora aceea nu prea era deschis nimic, decât un chioșc – genul acela de tablă ruginită, dispărut acum din peisajul marilor orașe – unde se putea bea o cafea fierbinte și asculta muzică bună. La ieșire, m-am uitat pentru prima oară atent în jur, constatând că orașul îmi place – iubire la prima vedere fără precedent pentru o persoană considerată, probabil pe bună dreptate, drept un cărcotaș prin vocație.

Formatul acela de studii doctorale fără frecvență, neîndoielnic corect pentru unul ca mine, aflat mai degrabă la jumătatea vieții, decât la începutul ei, a făcut ca revenirea în capitala Moldovei să fie mai puține decât, poate, mi-ar fi plăcut; au fost însă experiențe suficiente pentru a mă ajuta să cred – nu pot spune exact cu cât temeii – că l-am cunoscut suficient de bine pe profesorul Teodor, că am înțeles cel puțin o parte a secretului unei biografii de referință. Fără mult ocol, acest secret se numește *generozitate*. Format profesional în București, într-un oraș mare și nervos, într-un mediu competitiv și ostil, cu ierarhii rigide, atitudinea îndrumătorului meu de la Iași – ca de altfel și a altor seniori ai Institutului de Arheologie – a fost lucrul care m-a surprins cel mai mult. „Meserie” se poate „fura” de la diverși, cărți se pot împrumuta din multe locuri, sfaturi se găsesc, în exces, oriunde ai întoarce capul, dar o reală disponibilitate la un dialog al ideilor – nu este tocmai ceva ușor de găsit. Nu există oameni de știință care să împărtășească o viziune identică, mai ales când vine vorba despre pâcla de la capătul orizontului, unde drumurile făcute de alții se termină și unde urmașii lor își taie cărare spre direcții cel mai adesea incerte; este, veți spune, cel mai banal lucru din lume, fiindcă nici nu s-ar putea altfel. Poate. Însă puțini învățați poartă cu ei această învățătură, ca pe o haină de toată ziua, nu doar de duminică. Această haină este croită pe statura lui Dan Gh. Teodor.

Am astăzi o neobișnuită atracție către locurile comune; se spune, de pildă, că *numai cine nu face nu greșeste*. Cele mai ilustre biografii pot fi excelente studii de caz în materie. Fiecare generație trăiește în propria paradigmă științifică, dar lucrul acesta se poate aplica aproape pentru fiecare țară, provincie sau instituție în parte. Or, cel puțin în interiorul unei judecăți aristotelice, simple și clare, nu pot fi toate adevărate, în același timp. Cineva s-a gândit să pună slavilor timpurii ghilimele, și poate bine a făcut, deși – ca o directă consecință – suntem astăzi mai confuzi decât oricând; cineva a negat *migrația*, rebotezând-o aculturație și intrând, desigur, în altă paradigmă. Ne putem pune singuri multe întrebări capcană, precum, de pildă: care este diferența dintre *obște* și *societatea patriarhală* și, mai ales, cum măsurăm această distincție cu mijloace... arheologice? Este doar o ilustrare a mirajului cuvintelor; dar noi *lucrăm* cu acele cuvinte.

Doar simțul practic – sau poate chiar instinctul de conservare – ne poate scoate din morișca incertitudinilor, ajungând din nou cu picioarele pe pământ ferm. Am făcut și eu un astfel de test de supraviețuire, baleind impozanta listă a publicațiilor profesorului Teodor. Spațiul tipografic rezervat nu-mi permite decât foarte puține exemple, dar haideți să facem împreună acest exercițiu de imaginație: ce ar mai rămâne din arheologia *mileniului întunecat*, la răsărit de Carpați, dacă nu am avea următoarele cărți: *Romanitatea carpato-dunăreană* (1982), *Așezările de la Dodești-Vaslui* (1984), *Așezarea de la Botoșana-Suceava* (1987), *Așezarea de la Fundu-Herții* (1987), *Creștinismul la est de Carpați* (1991), *Meșteșugurile la nordul Dunării de Jos* (1996), *Descoperiri arheologice și numismatice la est de Carpați* (1997), sau foarte recenta *Lozna-Botoșani* (2011)? Există, îndrăznesc să sugerez, și numeroase studii cel puțin la fel de frecvent citate în literatura arheologică internațională, cum ar fi *Les établissements fortifiés des régions est-carpatiques...* (SlovArh 1978), *Origines et voies de pénétration...* (în *Villes et peuplement...*, 1984), *Considerații privind fibulele romano-bizantine...* (ArhMold 1988), *Piese vestimentare bizantine...* (ArhMold 1991), *Fibule digitate...* (ArhMold 1992), etc.

Tot ce putem face cu viața noastră este să o trăim până la capăt, cu încredere și încăpățănare, fără a ne gândi o clipă la înălțimea postamentului, așa cum a trăit Profesorul nostru. Să lăsăm viitorului astfel de griji.

EUGEN S. TEODOR